

Paul De Wit

DE SCHELDE VERGEET NOOIT

Jaren 60, heibel in havenland.
Zal het tij keren?

Il segreto italiano

De schepen hoorde het bescheiden klopje op de deur, hij keek op maar deed verder niets. Baron Siegfried Pieter Johannes van 's Gravenzande, schepen van de Haven van Antwerpen, loenste een beetje verveeld naar het buzzertje op zijn bureau en drukte bij de tweede en al even bescheiden tik langzaam op het groene lichtje.

Met lichte tred en een professionele glimlach om de lippen begon Anna-Maria Nardi, directeur-generaal van de Haven, aan de dagelijkse oversteek van de deur naar het imposante eikenhouten bureau van de schepen: twaalf meter parket, krakend onder haar modest hoge hakken. Ze moesten de vergadering van volgende week in Antwerpen met de top van de Haven van Zeebrugge voorbereiden.

De schepen, een lange, magere man, keurig in elke plooi, maar toch iets ongemakkelijk in het pak, een vermoeden van een mond achter een strakke, dunne streep, keek met steriele, nietszeggende blik uit het raam waar hij de Grote Markt wist. Met een lange vinger gaf hij een teken dat zijn directeur mocht gaan zitten, in een ongemakkelijke stoel die bewust behoorlijk laag was gehouden.

Anna-Maria Nardi, dochter van een mijnwerker met Napolitaanse roots, burgerlijk ingenieur afgestudeerd aan de KU Leuven en met een MBA van Fontainebleau. Zoals an-

deren menselijke warmte kunnen verspreiden, straalde zij intelligentie uit, niet de bolleboosachtige slimmigheid die je soms van een professor kan aflezen, maar een ingebakken, bijna animale denkkraft die anderen, vooral dan mannen, ongerust kon maken.

Maar er was meer. La Nardi was niet echt knap op de klassieke manier, ze had veeleer een telg van de beroemde familie De Medici uit Firenze kunnen zijn: een natuurlijke matbruine teint, weelderige, ravenzwarte halflange lokken, een hoog voorhoofd, een lange, rechte neus. Onder een stel strakke wenkbrauwen verdwenen haar ogen in haar blik: onverbiddelijk scherp, donker met een indrukwekkend spectrum: van nauwelijks merkbare pretlichtjes over milde scepsis naar de perfecte storm. Sierlijk, een beetje rond, op stevige benen. Als je een sport bij haar moest bedenken: schermen, ongetwijfeld met het floret. Geen ontreddeering creërende schoonheid, maar wel een opmerkelijke veruiterlijking van *il segreto italiano*: sommige vrouwen, maar heel soms ook wel mannen, die zich bij ons zouden neerleggen bij 'het is wat het is', slagen er in Italië in om door hun 'zijn', hun ritmiek, hun non-verbale communicatie, kleding en opmaak een beeld neer te zetten waar je, willen of niet, naar omkijkt.

De baron en 'zijn' directeur-generaal namen samen de agenda door, maar de schepen was nauwelijks geïnteresseerd. Hij gaf Nardi geen kans ergens dieper op in te gaan en na een kwartiertje keek hij met een diepe zucht op zijn zakhorloge – een Telford Mary Port uit 1897. Hij hield zijn kleinood slag om slinger tussen de vingers en je moest het niet wagen om enige interesse te tonen of hij onderhield je een halfuur lang over het erfstuk van zijn *papà*. Hij kwam traag, voornam van zijn statige bureaustoel en sloot de vergadering die er geen was. 'Zoals altijd mag ik vaststellen dat mijn haven bij u, mevrouw

Nardi, in uitstekende handen vertoeft. Wil mij nu echter excuseren, ik word verwacht voor de lunch.'

Anna-Maria knikte rustig en zei op de grens van hoofs en badinerend: 'Dan staat u mij toe, mijnheer de schepen, u verder een boeiende namiddag te wensen.' Toen baron Siegfried door de deur van zijn belendend secretariaat verdween, voegde ze daar nog iets aan toe, maar je had een liplezer moeten zijn om het te ontcijferen: *patetico pasticcione...*¹

Gewoon BenKarel

Sam Van Daele, onbezoldigd stagiair bij *De Gazet*, werd per nú ontslagen wegens *foul play*. De redactiechef was witheet en het scheelde geen haar of hij had Sam manu militari de redactie uit- en de Nationalestraat ingeschopt. Sam had de journalistieke *peccatum mortale* begaan. Die nacht was brand uitgebroken in de laatgotische Sint-Pauluskerk, op de grens van de oude stad en het Schipperskwartier. Een zootje ongeregeld dat rond de kerk woonde, had onder aanvoering van de pastoor en de opgeroepen hoofdconservator van de Kunsthistorische Musea van de stad Antwerpen, met blote hand tal van kunstwerken gered. Dat wil zeggen: uit de kerk gesleurd en op de stoep gedeponerd, in de hoop dat niemand een onbetaalbaar meesterwerk of een dampende biechtstoel zou biet- sen. Sam had het gebeuren een persoonlijke tint willen geven – dat werkt altijd, de lezer voelt zich bij de actie betrokken – en schreef dat hij zélf op de ladder stond om met een schop de Kruisafneming van Rubens uit zijn niet te versjouden lijst te bevrijden en zo van het akelig dicht naderende vuur te red- den. Om de dramatiek een duwtje in de rug te geven be- schreef hij de helpende handen bijzonder plastisch:

*‘De kunstschaten werden gered door beatniks, meisjes in mini-
rok, lichtekooien en nog niet geschoren travestieten. Omwo-
nenden, voor een groot deel de door de priesters zo gehate*

hippies en prostituees, wisten een groot deel van de kunstwerken te redden... Redders uit de Schaduwwereld.'

Dat laatste zinnetje werd op de redactie uiteraard de kop boven het stuk, en dát deed Sam de das om. Want de *Nieuwe Krant*, de grote regionale concurrent van *De Gazet*, gebruikte dezelfde kop, en het verslag was, op enkele tournures na, identiek. Alleen was het opgetekend uit de mond van ene Adriaan Raemdonk, de academiëstudent die écht op de ladder stond en niet Rubens, maar een Kruisafneming van de iets minder illustere achttiende-eeuwse Cornelis Cels bevrijdde. Adriaans verslag stond met foto's geïllustreerd in de *Nieuwe Krant*.

Sam was gewoon een van de velen geweest die enkele uren later rondom Adriaan stonden, veilig ver weg in café De Muze aan de Melkmarkt en geboeid naar zijn verhaal luisterden. Op de achtergrond klonk het plastisch gegrom van Muddy Waters' 'Hoochie Coochie Man'. Sam had de barman gevraagd de muziek iets zachter te zetten. Hij moest zijn stuk doorbellen om *De Gazet* van morgenvroeg te halen. Zijn eerste echte nieuwsfeit. Yeah! En meteen op de één, vergezeld van een juichend 'Onze reporter redt Rubens!'

De zon werd stilaan moe toen Sam neerplofte op een gietijzeren bank op het pleintje recht tegenover de redactie van *De Gazet*, waar hij zonet de deur met een vervaarlijke knal in z'n rug had gekregen. Rillend van opgekropte woede greep hij naar een Belga filter, waar hij pas bij de derde lucifer de brand in kreeg. Hij haalde diep in, slikte een huilkrop weg, duwde z'n kleine ronde gouden brilletje hoger op z'n onopvallende neus en keek gekwetst om zich heen. Niemand keek op. Hij trok een hand door z'n dunne, halflange haar, zette de kraag van zijn kakigroene hemdvest op, wrong die verdomde on-

derste knoop van zijn Lois '58 voor de tigste keer dicht en wreef de punten van zijn hoge okerbruine laarzen om beurten aan z'n kuit. Een reeks nutteloze handelingen die hem tijd gaven om te bekomen. Het was er dan ook niet naast geweest, het gemaniëerde woordgebruik van de half Hollandse redactiechef – de scheldwoorden gonsden Sam nog door het hoofd, mét echo. Ze bleven niet alleen hangen door de hatefulijke ademtocht waarmee ze werden uitgespuwd, maar vooral omdat ze allemaal met de letter k begonnen, een aardigheidje uit zijn studententijd waarvan de redactiechef niet verlost raakte: 'Maar deze kakstreek zal je dun door de darmen dren-telen, kloothommel', brieste hij. 'Há, meneer de klootvlooi heeft met eigen blote handen een Rubens uit de brand gered. Nooit, nóóit schrijf jij nog een letter voor deze krant, verdwijn in je hol, klapperaap, en als het aan mij zou liggen, kan je nérgens nog een letter kwijt. Karonje!'

Dat laatste naampje was Sam vreemd, maar voor het eerst sinds de uitbarsting van de chef kreeg hij een woord voorbij z'n slecht verzorgde tanden: 'Kus mijn kloten! Kloefkapper.'

Hij kwam met een ruk overeind en schopte in dezelfde beweging een kei van de straat die, weliswaar sierlijk, met een rotvaart tegen het portier van een op de stoep geparkeerde Porsche 911E knalde, met een flinke deuk als resultaat. Sam keek snel rond of iemand iets had gehoord of gezien. Toen dat niet het geval bleek, tikte hij snel de kei onder de auto, mompelde: 'Zo'n bak kost minstens een half miljoen frank. Vuile kapitalist! Staat godverdomme óp het trottoir. En nog lelijk ook. Zie dat kleurtje, wie wil er nu een oranje auto? Mensen toch.' Hij stapte weg, de Nationalestraat in, richting Groenplaats. Niet langs de IJzerenwaag richting Kammenstraat, want daar hielden zijn ouders een aftandse, bescheiden drogisterij. Wat moest hij hen vertellen? Dat hun zoon, de *journalist*, zonet met pek en veren *De Gazet* was uitgedragen?

Nee, dan liever naar café De Mok, waar misfits een nest vonden en er in elke hoek wel een excuus huisde om aan het zuipen te slaan.

Onderweg, in het Moriaanstraatje, stopte hij even bij de Vécu, de club van de Pink Poets, een slordige groep ‘kunstenaars’ van wisselende naam en faam, meestal dichters en schrijvers, en een enkele schilder, die elkaar zo konden opnaaien dat ze niet alleen dachten dat de Nobelprijs onderweg was, maar vooral dat zij, méér dan gewone stervelingen, het recht hadden om, zij het meestal keurig in het pak, ongebreideld het varken uit te hangen. Sam erkende dat zo’n elitair harnas het samenhorigheidsgevoel van de heren ten goede kwam. Wellicht, wie weet, zou hij niet hard tegensputteren als hem het lidmaatschap werd aangeboden, maar waar hij op afknapte was het woordje ‘vécu’. Eerst dacht hij dat het gewoon Frans was voor *geleefd, beleefd, overleefd*, en dat gaf hun bijgevijsd gewauwel toch enig gewicht. Maar nee, de heren hielden het bij: *Vereniging voor Europese Culturele Uitwisseling*. Sam keek omhoog langs de spierwitte trap naar de bar op de eerste verdieping, waar een van hen, zeer plaatselijk bemind om zijn hermetische poëzie, enkele weken geleden struikelde over een bloedklonter in zijn moede hoofd en rond zijn eigen as roterend vervolgens op de stoep stuitte, dood door hersenbloeding. Sam kon het niet laten even te grinniken.

Sam ging de hoek om, de Hoofdkerkstraat in ter hoogte van café Quinten Matsijs, het oudste café van Antwerpen uit de zestiende eeuw en stamkroeg van Willem Elsschot en van de ondertussen aflijvige Paul van Ostaijen. Sams aandacht werd getrokken door luid rumoer en getoeter afkomstig van het Conscienceplein.

Aan de ingang van het plein werd de weg geblokkeerd door

een anderhalve meter hoge muur, opgetrokken uit keurig gestapelde ijsblokken. Bij het blok stond een jonge kerel, traditioneel in jeans en donkergroene parka, met grijsblonde krullen in vrije val, schotschriften uit te delen. Sam snapte geen letter van de aanhef: 'HET ZAAKJE VAN DE BASIS-VERKLARING WORDT LEK'. Hij vloog dan maar door de tekst en bleef hangen bij een onderstreept statement:

'We willen een nieuwe hemel en een nieuwe aarde', waar alles wild en vrij is en moorddadig. UTOPIE is onze grootste kracht.

Was getekend, namens het V.A.G.A, Panamarenko en Heyrman.

'Ben jij', hij moest even spieken, 'meneer Panamarenko?' Hij kende de naam, ergens vaag, maar wist totaal niet hoe die Panaruit kon zien.

'Wie wil dat weten?' klonk de wedervraag wantrouwig.

Sam stelde zich schaamteloos voor als journalist. Dat werkte. De man nam een glas uit een rij, opgesteld op de ijsbarriade, viste een hamertje en een grote schroevendraaier uit een versleten woudloperstas compleet met leren franjes, tikte een blokje ijs uit de koude borstwering, griste een halfvolle fles rode Johnnie Walker uit de tas en bood Sam een overlopende whisky aan. Die meteen meedronk.

'Panamarenko is die gast daar', wees hij over het ijs naar het plein. 'Die daar met z'n blauwe marinehemd en z'n Russische kapiteinspet. Een kunstenaar en provo van het eerste uur. Hij noemt zichzelf ook de Multimiljonair.'

'En is hij dat?'

'Nog niet, denk ik.'

'Rare naam, toch, Panamarenko. Heeft hij iets met Panama?'

‘Geen letter’, grinnikte de ijswachter, hen beiden bijschenkend. ‘Zijn naam staat voor *Pan America Airlines and Company*. En hij is de leider van de V.A.G.A, de Vrije Aktie Groep Antwerpen.’

Die kan al meteen lid-voor-het-leven worden van de Vereniging voor Europese Culturele Uitwisseling, dacht Sam. Hij wilde het hierbij laten, vervuld als hij was van whisky en zijn afkeer van onnozele samentrekkingen, maar bij een derde sloot vroeg hij: ‘En dan ben jij meneer Heyrman?’

‘Nee, maar doet het ertoe wie ik ben? Wil je niet liever weten waarover deze actie gaat?’

‘Heu, ja...’

‘Dit, mijnheer de journalist, gaat over de oorlogen in Vietnam en Cambodja, de Culturele Revolutie in China, de Praagse Lente, de bevrijdingsoorlogen in Angola, Mozambique en Zuid-Afrika, de Portugese Anjerrevolutie, de staatsgreep tegen Allende en de dictatuur in Chili, de fascistische dictaturen in Argentinië, Brazilië, Uruguay, Paraguay, El Salvador en Nicaragua, Black Panther, de boycot van Cuba, de onderdrukking van de Palestijnen, het kolonelsregime in Griekenland, de burgeroorlog in Noord-Ierland, de neutronenbom, maar ook de teloorgang van de staalnijverheid in West-Europa, de linkse en rechtse stadsguerrilla in de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk, Italië, Spanje, zelfs België, de beroepsverboden in Duitsland en België, de miserie in Italië en Frankrijk, de onrust in de haven van Antwerpen, de pogingen tot arbeiderszelfbeheer in bedrijven als Salik, LIP of de Boelwerf in Temse. Dáár gaat dit over.’ Hij sloot de opsomming af met een slok drank, deze keer rechtstreeks uit de fles.

Onwillekeurig schudde Sam in vertwijfeling even het hoofd, zoals een paard bij onraad de manen laat wapperen. ‘Juist, ik snap het’, knikte hij. ‘Maar waarvoor dient dat ijs hier?’

‘Dát, meneer de journalist, is het begin van de nieuwe Nieuwe

Orde: het Conscienceplein moet autovrij en de atoomschuilkelder onder de Groenplaats moet een tentoonstellingsruimte worden. Die blokken ijs sluiten het plein volledig af en de flikken en de brandweer moeten wachten tot alles ongeveer gesmolten is om de weg opnieuw vrij te maken, zodat het klotjesvolk dat er nu opgesloten zit weer naar vrouw en kind kan.'

Sam viel in herhaling: 'Juist, ik snap het,' zei hij knikkend, 'maar als je mij nu wil excuseren, ik heb een afspraak.'

Zijn ogen stonden nog groot in lichte verbijstering toen hij de stramme deur van café De Mok openduwde: de nieuwe Nieuwe Orde? Was dat niet een begrip dat aan de collaboratie in de laatste oorlog was gelinkt? Bovendien had hij moeite om de 'strategie' van het V.A.G.A te begrijpen, maar als nieuwsfeit zag hij er wel een reportage in. Alleen, aan wie zou hij ze slijten? Aan *De Gazet*? Néé, maar bij de andere kranten kende hij niemand. Zonder dag te zeggen schoof hij op een van de vier barkrukken aan de kleine toog en keek even woordeloos naar Walter, de baas die zelf aan de tap stond, wat niet normaal was, want De Mok werd in de praktijk gerund door tweeëneenhalve barman.

Walter Depauw, een granieten gigant van een meter negentig, weinig en kleurloos haar, als een dun gordijn opgehangen aan een vierkant hoofd waarin zachte, vriendelijke ogen zijn ware aard weerspiegelden, schoof hem rustig, in een automatische beweging, de traditionele drank van De Mok toe: een witteke-appel, een jenever, nauwelijks aangengelgd met appelsap. Sam sloeg het achterover en bestelde met één blik een tweede. Walter speelde zijn rol in dit woordeloze ballet perfect: na de derde beweging was het aan hem om, dampend met een eeuwige Gauloise zonder filter tussen de lippen, de debatten met zijn veel jongere vriend te openen:

‘Shit?’

‘Pakken.’

‘Vertel.’

Sam haalde diep adem en was aan z'n eerste zin toe toen vanaf de bank achter hem twee vertrouwde figuren rond hem kwamen staan: Ben en Karel Hoet. Als je niet beter wist, wreef je je de ogen uit: je zag dubbel, zonder drank. Ben en Karel waren een perfect eeneiige tweeling en ze deden er, door systematisch onverbrekelijk analoog te zijn, alles aan om dat te illustreren. Beiden met grote voeten in witte sokken in zwarte klompen zoals professionele keukenmensen ze droegen, een jeansoverall met op de rug gekruiste bretellen en één blauwe Bic in het bovenstuk. Samen drie meter tachtig groot, slank tot mager, peper-en-zouthaar tot op de smalle schouders, grote, allesziende ogen achter een pilotenmontuur met lichtgele glazen. Gelijk in álles. Ze werkten beiden in het nieuwe Middelheimziekenhuis, waar ze samen dezelfde shiften draaiden in operatiekamers 2 en 3, en waar ze met nooit feilende aandacht de endochirurg assisteerden en tegelijk constant de verdoving monsterden zodat de anesthesist meerdere operatiekamers kon bedienen. In een discussie sprak de ene in naam van de andere en omgekeerd – de ene zou de andere ook nooit onderbreken of aanvullen. Het handigste was dan ook hén toe te spreken en af te wachten wie er antwoordde. Mede hierdoor had het voor Sam geen zin te proberen hen uit elkaar te houden. Daarom noemde hij hen beiden gewoon ‘BenKarel’. In hun stamcafé De Mok dronken ze stevast in hetzelfde tempo geuze uit een Oxo-kop. Ondanks hun ogenschijnlijke slungelachtige onhandigheid waren ze beiden een gevaar voor je laatste geld met het chapeauspel, poker met de hoed, waar ze elkaars dobbelstenen leken te zien en waar ze, als ze alleen speelden, wonderen konden verrichten met hun twee duimen. Als geen ander konden ze met één draai aan de hoed

die ene steen zo leggen dat er in plaats van een waardeloos allegaartje, een schier onklopbare Grote Straat klaarlag.

Ze bewoonden samen een ruim appartement met twee slaapkamers, eenhoog in de Wolstraat, schuin tegenover De Mok. Niemand had ze ooit met een lief van welke kunne dan ook gezien. Er was voor niets of niemand plaats in hun vacuüm, alsof ze nog altijd in één ei zaten. Maar je kon je geen fideler vrienden voorstellen en Sam voelde zich goed, geborgen in hun aanwezigheid. Hoewel je soms toch moest opletten voor hun meedogenloze logica waarmee ze een oplossing voor elk probleem vonden.

‘Boaff, je bent natuurlijk niet de eerste die in de krant een verhaal verzint’, vatte Walter de toestand grijnzend samen. ‘Maar jij bent wel zo’n pannenkoek die zich laat betrappen. Wat ben je nu van plan?’

‘Wat kan ik nog?’ vroeg Sam zich schouderophalend af. ‘Naar de *Nieuwe Krant* kan ik moeilijk gaan, want daar maken ze zich uiteraard vrolijk over dit verhaal. En de andere grote kranten hebben allemaal hun redacties in Brussel.’

‘Er rijden treinen naar Brussel,’ kwam BenKarel tussenbeide, ‘of we kunnen die academiestudent laten bekennen dat hij zijn verhaal heeft verzonnen en dat Sam wel degelijk daar was. Ja toch?’

‘BenKarel, dat gaan we níet doen, begrepen? Ik weet godverdomme tot wat jullie in staat zijn, maar we gaan dat gewoon niet doen, begrepen?’ beet Walter. ‘En nu, heren, oprotten. Ik weet dat het nog vroeg is, maar bij gebrek aan personeel sluit ik de barak, ik heb geen zin om voor géén volk een halve nacht open te houden.’

Van De Mok naar zijn kot in de Engelse Beurs was het nauwelijks enkele minuten lopen. Maar de sloot jenever en de whisky die hij achter de huig had, verlengden het traject aan-

zienlijk. Vijfhoog, zonder lift, de trap naar zijn schuilplaats, zoals hij zijn sjofel appartementje noemde, leek topsport. Aan het einde van de trap zeilde hij naar rechts de slaapkamer in, om daar met al z'n kleren nog aan dwars over het onopgemaakte bed toe te geven aan de zwaartekracht.

Om vier uur was hij alweer wakker. Hij moest... boeren... plassen... en vooral in de badkamer de kraan vinden om flatulerend een groot glas water te drinken. Slapen ging niet meer, een gitzwarte mengeling van zelfverwijt en dito medelijden trok hem de stad in. Hij dwaalde langs de Academie, stak de Minderbroedersrui weer over om langs de Lange Koepoortstraat in de buurt van de Sint-Pauluskerk te belanden. De brandgeur hing nog laag en Sam zoog zijn longen vol fijn stof tot hij er hikkend van moest hoesten. Onbewust ging hij richting Nationalestraat, naar de redactie van *De Gazet*, maar op de Groenplaats, onder de reikende hand van Rubens, bleef hij hangen. Ongezonder stijf ging hij aan de voet van het standbeeld zitten, nam zijn imploderend hoofd in beide handen en wilde de tranen niet langer ophouden. Uiteraard, hij had gekregen wat hij verdiende, ontmaskerd, eerder als een stumperd, een zielige broddelaar dan als een slimme fielt. Hoe had hij zo dom kunnen zijn? Maar er was niet alleen de ellende rond deze miskleun – zo had Sam er wel meer op z'n conto staan en er zouden er waarschijnlijk nog volgen. Er was méér: niets klopte nog, er spoorde niets met iets. Ontdaan van alle branie, om vijf uur in de ochtend, met de opkomende zon schuchter in de ogen, begreep Sam dat z'n hele bestaan de verkeerde richting uitging, dat de volgende wissel wel eens de niet te missen, definitieve zou kunnen zijn. Maar hij begreep ook dat een rood licht niet dodelijk hoefde te zijn, zolang je maar op een goed spoor zat. Hét goede spoor hoefde zelfs niet eens, 'een' goed spoor volstond.

Door de tranen aan de binnenkant van zijn bril kreeg zijn horizon, de reeks verlichte cafés aan de noordkant van de Groenplaats, een impressionistische tint. Hij zag de vlag postbodes die met hun eerste postzak op de buik snel een eerste pint binnenkaptten in café De Post om dan de eerste tram te nemen naar hun eerste imperatieve ronde. En dat zo elke dag opnieuw.

‘Dat, dit... Nooit’, maakte hij opnieuw lef.

Hij veegde zijn brilletje schoon, zag in een retroflits een goed jaar terug het afscheid, de handdruk aan zijn vader op de trappen van het Gerechtshof aan de Britselei. Hij nauwelijks man, zijn vader, murw en moe, de dagelijkse conflicten spuugzat. De tekst van ‘Father and Son’ van Cat Stevens was Sam op het lijf geschreven: *‘How can I try to explain? When I do, he turns away again’*.

Pathetisch maakte Sam een vuist naar de Grote Schilder-Diplomaat en ging terug naar huis. Zelfoverschatting, als ultieme drug om het andere einde van de slappe koord te halen.

© 2023 Manteau / Standaard Uitgeverij nv, Franklin Rooseveltplaats 12,
B-2060 Antwerpen en Paul De Wit

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

paul.de.wit@telenet.be

Vertegenwoordiging in Nederland
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk oktober 2023

Omslagontwerp: Herman Houbrechts

Omslagfoto: iStock

Auteursfoto: Rosalie De Beer

Gedicht blz. 250: uit: Berghmans, J.; Vanelstraete, J. *Antimaterie*,

Strombeek-Bever: Poot, 1962

Vormgeving binnenwerk: Ready2Print

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnames of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle zorg die aan de samenstelling van de uitgave werd besteed, kan de redactie of de auteur noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze publicatie zou kunnen voorkomen.

De uitgeverij heeft getracht alle rechthebbenden te achterhalen. Aan hen die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op enig recht, wordt verzocht contact op te nemen met de uitgeverij.

ISBN 978 90 223 4048 6

D/2023/0034/294

NUR 330